

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

תוכן עניינים

- א. ששפתו שתי קדירות על גבי כירה אחת ולא חשו להם חכמים ... משום בשר נבילה ... דלמא מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי עובד כוכבים נבילה בקדירה 2
- ב. ישב לו קוץ בפני עבודת כוכבים ... נתפזרו לו מעותיו בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלם מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה מותר 6
- ג. מעיין המושך ... פרצופות המקלחין מים לכרכין לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים 7.....7
- ד. כיוצא בו לא יניח פיו על סילון וישתה מפני הסכנה 7.....7
- ה. כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור 8
- ו. משום דליכא סכנה אבל מעיין דאיכא סכנה דאי לא שתי מיית אימא לא צריכא 9
- ז. לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני ... סכנת עלוקה 9.....9
- ח. הבולע נימא של מים מותר להחם לו חמין בשבת 10.....10
- ט. לא ישתה אדם מים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני ... סכנת שברירי ואם צחי ... אי איכא אחרינא בהדיה ליתרייה ולימא ליה צחינא מיא ואי לא נקרש בנכתמא אחצבא ונימא ... בכסי חירי 10.....10
- י. עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעומרות ושאינן מעומרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמים המעומרות אסורות ושאינן מעומרות מותרות 11.....11

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

דף יב.

א. ששפתו שתי קדירות על גבי כירה אחת ולא חשו להם חכמים ... משום בשר נבילה ... דלמא מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי עובד כוכבים נבילה בקדירה

ישראל¹ וגוי ששפתו ב' קדירות זו אצל זו, זה בשר שחוטתו וזה בשר נבילה מותר, ויש מתירים אפילו לשפות כך לכתחילה², ואין לחוש³ שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף הגוי שחוטתו בנבילה, אפילו אם של ישראל משובח ואפילו פיהן מגולה מותר, דמרתת שמא יחזור הישראל פניו מיד ויראהו⁴ ולא מחלפא⁵, ויש מתירים מטעם זה אפילו ביוצא ונכנס⁶.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד קיח יא

² י' במנח"י שם ס"ק מ"ז דה"ה אם הישראל החזיר פניו מן הכירה מותר כמו ביוצא ונכנס עיין שם ועי' בפרי תואר ס"ק מ"ו שכ' ממשמעות הסוגיא דאפי' לכתחלה שרי לישראל לשפות קדירתו אצל קדירה של עכו"ם ויכול לילך ולהניח העכו"ם אצל הקדירות ויהיה יוצא ונכנס דכל שהוא יוצא ונכנס מירתת העכו"ם ליגע אך כ' דכ"ז הוא בערי אדום אבל בארצות המערב בכל גווי אסור דהעכו"ם לא מירתת ואם שכח הקדרה ואיכא עכו"ם התם אי אהדר ישראל לאפי' אית לן לספוקי כל דאית לן למיחוש דכל דהול"ל להעכו"ם בשר נבילה להחליף בודאי לא מירתת עכ"ל. דרכ"ת עו

³ אף על גב דאמרינן י"ב א' לא אמרינן דלמא מהדר כו' משמע אבל אי מהדר אסור כבר תי' תוס' שם ד"ה דלמא דדוקא באכסנאי ורבא פליג אף בכה"ג ביאור הגר"א שם ל

⁴ כ' בפרי תואר שם דכ"ז דידע העכו"ם דאסור ל' לישראל לאכול מתבשיל של עכו"ם וידע נמי דאי מתבע ליה לבי דינא מתחייב למיהב ליה דמי התבשיל ובע"כ מיירי שדמי התבשיל של ישראל הוא ביוקר דאל"ה חיישינן דהעכו"ם מחליף בשר נבילה כחוש בבשר שמן דממ"נ או לא חזי ליה הרויח חלופיו ואי חזי ל' יהיב ל' דמי תבשילו וליכליה אלא ודאי עסקינן דדמי התבשיל של ישראל הוא ביוקר ומפסיד העכו"ם אי חזי ל' ישראל עכ"ל. דרכ"ת שם עז

⁵ ובתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן י"ח מוכח דאפילו בעובד כוכבים וישראל אכסנאים אין לחוש דהא דשרינן ביוצא ונכנס היינו אפילו באכסנאים שאינם מכירים זה את זה דאינהו נמי מירתתו אהרדי ע"ש וכן הוא בפסקי תוס' פרק קמא דעבודת כוכבים סי' י"ב והוא מן התוס' שם ריש דף י"ב ש"ך שם לה

⁶ תדע דהא רבא סבירא ליה בפרק קמא דהולין דף ד' [ע"א] דשחיטת כותי מותרת בישראל יוצא ונכנס אף על פי שבהרף עין יכול לשהות או לדרוס וכל שכן הכא. ובמרדכי בפרק אין מעמידין [עבודה זרה רמז תתלא] נמי כתב דאי מהדר אפיה אסיר. וראיה מפרק כיצד צולין [פסחים עו, ב] אין צולין שני פסחים ביחד מפני תערובת גופין עד כאן. ואין משם ראיה אף לדעתו אלא לאסור לכתחילה, אבל לאסור אף בדיעבד אין לנו וכמו שכתבתי לעיל בסימן ק"ח ס"ק ב'. וכן דעת רוב הפוסקים להתיר אף ביוצא ונכנס וכן עיקר. פר"ח לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וגם אין לחוש שמא נתזו ניצוצים מזו לזו שאינו מצוי כן, והוא הדין בכל דברים צלויים זה אצל זה דמותר מהאי טעמא⁷. אבל לכתחלה יש לזהר⁸

⁷ (עח) ע"י בשלחן גבוה ס"ק נ"א שכ' דכל זה בסתמא אבל אירע פעם אחת שראינו קלקול ע"י השפחות שהחליפו או עירבו איסור בהיתר איתרע חזקתייהו של אותן השפחות שיצאו מן הכלל ואסור מן הדין עיין שם אמנם יעוין בחמודי דניאל הל' תערובות הא' ס' ז' שעמד על המחקר באם היו עומדים על הכירה הרבה קדירות כשרות וא' מהם גדולה והשאר קטנים ועכו"ם מבשל שם על הכירה בשר מריפה וישראל עומד אצלו וכשהחזיר ישראל פניו ראה שהגיס העכו"ם את הקדירה הגדולה בכף שלו והי' ס' בהקדירה נגד הכף אך יש לחוש שמא הגיס ג"כ את הקטנים וליכא ס' נגד הכף ובוזה ליכא למימר דמירתת דהא חזינן דמתכוין להכשילו וליכא מירתת דהא הגיס את הגדולה ועיי"ש במה שמצדד בזה וכו' דמ"מ בעכו"ם שכוונתם להכשיל להישראל ומפסידים משלהם כדי להכשיל ויותר חביב להם מחיבת ניסוך שבזמן הגמ' אין להקל בזה כלל ובנ"ד כ' כמה טעמים להתיר הקדירות שיש כמה ספיקות להקל עיין שם. דרכ"ת עח

⁸ בט"ז יב כתב הטעם מד"מ בשם מרדכי בפרק אין מעמידין והטעם שלא יתחלפו זה בזה ויליף לה מפ' כיצד צולין דאין צולין שני פסחים בתנור א' ואפילו גדי ומלה משום תערובת גופים ולפי זה אי הוי שתי קדירות של ישראל אחת של בשר ואחת של חלב אין איסור אפילו לכתחלה לבשלם בתנור אחד כיון דאין שייך שם לחלופי והדורשים מראה מקום כתבו שדברי רמ"א הם בטור ומעות הוא. ובש"ך שם לו כת הטעם פירוש משום ניצוצות וזה שכתב אפילו ולפי זה כשאין פיהן מגולה אין צריך לזהר בשתי קדירות. ולפי"ז קולא וחומרא למ"ז וקולא וחומרא לש"ך, למ"ז בשתי קדירות בישראל בב"ח ליכא למיחש אפילו לכתחילה אפילו מגולה, ולש"ך יש לחוש משום ניצוצות, ובמכוסה בשאר איסורים למ"ז איכא למיחש לאיחלופי ולש"ך ליכא למיחש שאין שייך ניצוצות. ובב"ל מכוסה לכו"ע מותר למ"ז ליכא לאיחלופי ולש"ך ליכא ניצוצות. ועיין פר"ח לח שכתב כן מבואר בפרק כיצד צולין [פסחים עו, ב] לעניין צלייה דאפילו שאינם שניהם ממין אחד אלא שאחד גדי ואחד מלה ואפילו שמפסיק בתל של גחלים באמצע. כל זה מתבאר מסוגיא דהתם לענין קרבן פסח ומשם יש ללמוד לצלות נבילה ושחוטא בכהאי גוונא דאסיר לכתחילה. וכן אפילו בשני קדירות אחת של נבלה ואחת של שחוטא יש לחוש שמא יתחלפו ואף שאין פיהן מגולה דליכא חשש ניצוצות איכא חשש תערובות וכמו שכתב ההג"ה, אבל שני קדירות אחת של בשר ואחת של חלב שרי אף לכתחילה דליכא חשש דחליפין וניצוצות לא שכיחי. ומיהו לפי מה שכתב ההג"ה לעיל בסוף סימן צ"ה [סעיף ו] שטוב לזהר שלא יתן בתיבה אחת כד של בשר אצל של חלב כל שכן הכא שיש לזהר.

תרומוות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אפילו⁹ בב' קדרות¹⁰ אפילו שניהם של ישראל¹¹, אבל בקדירת בשר וקדירת חלב אם מכוסה, אין חשש כלל¹² ויש מחמירים אף במכוסים¹³.

וכל זה בשופת על הכירה, אך אם אופה בתנור כבר התבאר במסכת פסחים דף עו. שלהלכה פסקין כלוי דריחא לאו מילתא, אולם רק בדיעבד, אבל לכתחילה גם לוי

⁹ לא מיבעיא בצלי משום ריחא כמ"ש ר"ס ק"ח אלא אפילו בקדירה משום ניצוצות. ובלא"ה אסור מפני תערובות כמ"ש שם אלא מאי ע"כ כו' כגון שצלאן בשתי קדירות. ביאור הגר"א
¹⁰ רמ"א שם וצ"ע שבלבוש לא הביאו. ולענין בשר ודגים בפמ"ג קח שפ"ד ב אות ח הביא "וכן אי חיישין לחילוף או לניצוצות אסור תחלה ולא דיעבד עק"ח, ומיהו בשר עם דגים אף שזב משומן בתנור ונבלע בתנור הדגים מותרים דכ"ז שאין זב תחת הדגים אין לחוש לפליטת כלים סכנה בדגים כמ"ש או"ה כלל ל"ט דין כ"ה ומעשים בכ"י יוכיחו. מזה למדתי אם בישלו דגים במחבת ובחויץ נפל שומן חם וכדומה על המחבת אין חשש לדגים דהוה בליעת כלי כמ"ש או"ה בפשטיד"א שזב בתנור:

¹¹ ע"י מנח"י שם ס"ק י"ח שכ' מהאו"ה דבבית ישראל שרי אפילו לכתחלה להניח לעכו"ם לבשל על כירה אחד ב' קדירות א' של נבילה ואחד של היתר אפילו בלא יוצא ונכנס אמנם מדעת הרמ"א שהשמיטו נראה דס"ל להחמיר בזה אף בבית ישראל עיין שם. דרכ"ת שם פ

¹² וע"י בחו"ד לעיל סוף סי' ק"ח מ"ש בזה וכו' דבאמת נראה מדינא דבישראל לחודי' מותר לבשל איסור והיתר זה אצל זה וע"כ כתב הרמ"א רק בלשון ויש לזהר עיין שם וע"י ביד יהודה לעיל סי' ק"ח בפה"א ס"ק כ"ב ובפה"ק ס"ק ל' שהעלה להחמיר בזה וכתב דגם בב' קדירות של ישראל א' בשר וא' חלב או א' בשר וא' מריפה יש חשש מדינא שלא יתחלפו זה בזה וגם משום חשש ניצוצות עיין שם וע"י במנח"י שם ס"ק י"ז שיש להחמיר בב' קדירות א' של חלב וא' של בשר העומדים זה אצל זה בכירה להרחיק קצת זו מזו משום ניצוצות וכן עמא דבר עיין שם וכ"כ הפרי"ח סוף ס"ק ל"ח דלפמ"ש הרמ"א לעיל סוף סי' צ"ה שטוב לזהר שלא ליתן בתיבה אחת כד של בשר וכד של חלב מכ"ש הכא שיש לזהר עיין שם וע"י בשו"ת כתב סופר חיו"ד סי' ע"ה שנסאל ע"ד המנהג בין סוחר ארץ כשהם על הדרך שופתים קדירותיהם עם קדירות עכו"ם ביחד וקדירותיהם מכוסים וסומכים ע"ד הש"ך דכשהם מכוסים שרי משום דלא שייך חשש ניצוצות והשוואל מתמה למה לא חששו לחומרת הט"ז שכ' מהד"מ משום איחלופי וזה אסור גם במכוסים ועי"ש במה שהאריך בזה והעלה דאין להרעיש על המקילין וסומכים ע"ד הש"ך בזה ומוטב שיהיו שוגגים וכו' ועי"ש עוד ביד יהודה לעיל סי' צ"ב בפה"א ס"ק נ"ו ובפה"ק ס"ק ע"ג שכ' דכל מ"ש הפוסקים להתיר לבשל שני קדירות א' של בשר וא' של חלב על כירה א' הוא מדינא ובימי חכמי הש"ס דהיו נוהגים טפי משא"כ כעת שאנו רואין מכשולות בכל יום ויום ונאסרו כמה קדירות ותבשילין וידוע דהגם ביש' בתבשיל נגד הטפה הנופלת יש דעת גדולי הפוסקים האוסרין אך אנו סומכים על דעת המתירים וכן יש חשש במה שעומדין קדירה של בשר במקום שנשפך שם חלב וכן להיפוך ובודאי אם מעמיד בשר על מקום שבלוע מן חלב ונשפך ממנו נמי תחתיו והוא בתוך מעל"ע מבליעת החלב וכן בכה"נ בכירה הבליע מאיסור אין בזה שום צד היתר כלל דודאי מה שנשפך נאסר מהכירה ואוסר הקדירה ע"כ בודאי לכתחלה נכון לזהר הרבה שלא יביאו לידי כך והירא דבר ה' יזהר מאד עכ"פ שלא לבשל בשר עם חלב בפעם א' על הכירה ומי שיוכל להיות לו כירה מיוחדת לבשר ומיוחדת לחלב תבא עליו ברכה עיין שם באריכות.

¹³ כ"כ בערוך השלחן (להרב מהרי"מ מנוואהרדק) סעי' ל"ז דאפי' בב' קדירות של ישראל אסור להעלים עין כששני הקדירות עומדין זו אצל זו בשר ומריפה משום דבקל יכולין להכשיל אפי' אם הקדירות מכוסים יש להחמיר שהרי הטור כתב דכמה פעמים אירע קלקול בדבר ואיך נתיר לכתחלה ואף שכתב זה אשפחות ובהליכה לבהכ"נ מ"מ הדבר פשוט דדבר שנעשה ברנע אחת והם סמוכים זל"ז יש לחוש אפילו ברנע אחת ואדרבא ק"ו הדברים דאם בשפחות דמירתתי טובא מהבעה"ב אירעו קלקולים כ"ש באחר וכן יש להורות עיין שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

מודה שאסור¹⁴, לפיכך אין צולין¹⁵ בשר כשרה עם בשר איסור גם אם אינו אלא איסור דרבנן¹⁶ בתנור אחד, אם שניהם מגולים¹⁷ ואף על פי שאין נוגעים זה בזה¹⁸.

ואם צלאן, הרי זה מותר אם יש לתנור פתח במקום כל שהוא ואם הוא סתום מכל צדדיו למחבר מותר כשיש הפסד קצת ולרמ"א מותר רק בהפסד מרובה.

אולם אם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח לגמרי, מותר לצלותם בו ובלבד שלא יגעו זה בזה והמחמיר תע"ב¹⁹ ואם מוכרח לצלותם ירחיק אחד השני הרבה

אך אם פתוח רק קצת אינו מותר אלא דיעבד.

ושיעור י"ב עשרונים י"א שצריך שיהיה בקרקעית התנור כלומר 4 מטר רבוע בקירוב וי"א שבחללו כלומר 20 ס"מ על 20 ס"מ בגובה 48 ס"מ.

היה אחד מהם מכוסה, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו סתום.

אם האיסור דבר חריף, וכל שכן אם ההיתר דבר חריף או שנעשה לריח ונאפה אפילו עם הפת, ריחא מלתא גם בתנורים גדולים אפילו בדיעבד, ואפילו פי התנור פתוח בצידיהם אם שניהם מגולים.

וכל זה בדבר שכולו או רובו חריף, אבל מאכל דיש בו מעט תבלין, לא נקרא דבר חריף.

אך לחם של איסור אם לחם של היתר שלא שייך בו שמנונית ודאי שאין ריחא ומותר לאפותם בתנור אחד אפילו לכתחילה²⁰.

¹⁴ הט"ז (סימן ק"ח, ס"ק א) והש"ך (סימן ק"ח, ס"ק א) כתבו שרק כשאחד מהם שמן אסור לכתחילה אבל בשניהם כחושים שרי לכתחילה שהרי גם לרב נקט שמן וכחוש. ודלא כהא"ח והרמ"א (בתו"ח) דגם שניהם כחושים אסור לכתחילה. אבל הבית מאיר והיד יהודה (ס"ק ב) והערוך השולחן (סעיף ט) הסכימו להא"ח. וכתב הפמ"ג (בשפ"ד ס"ק א וס"ק י"ח) דאין נפ"מ בזה לדידן דלא בקיאין בין כחוש לשמן.

¹⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קח

¹⁶ הש"ך (סימן ק"ח, ס"ק א) כתב בשם הא"ח (כלל למ דין יז) דלא אסרינן ריחא לכתחילה, באיסור דרבנן. אבל הפמ"ג (משב"ז ס"ק א) הקשה ע"ז ממה שדנו הפוסקים בצליית כבד עם בשר אף שדם שבישלו דרבנן.

¹⁷ פמ"ג משב"ז ס"ק א

¹⁸ ואע"ג שאין האיסור אלא האחד מהם שמן או אין או בקיאים בין כחוש לשמן פמ"ג שפ"ד א

¹⁹ ודעת החכ"א (כלל ס"ב סעיף ג') דאסור לכתחילה אפילו בתנור גדול ופתוח.

²⁰ פמ"ג שפ"ד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ב. ישב לו קוץ בפני עבודת כוכבים ... נתפזרו לו מעותיו

בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלם מפני שנראה

כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה מותר

המשתחוה²¹ לעבודת כוכבים בזדון חייב כרת, ואם היו שם עדים והתראה נסקל, ואם עבר בשגגה מביא קרבן חטאת קבועה, ואפילו אם אינה דרך עבודתה, אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים²², או בלא²³ פישוט ידים ורגלים²⁴, משעה שיכבוש פניו בקרקע דהיינו שנופל על אפיו על הרצפה, אפי' בלא פישוט ידים ורגלים²⁵, או שעומד ופניו דבוקות בקרקע נסקל²⁶.

ישב לו²⁷ קוץ ברגלו²⁸ בפני עבודת כוכבים, או נתפזרו לו מעות לפניה, לא ישוח להסיר הקוץ וליטול המעות, מפני שנראה כמשתחוה לה, ואפילו אין שום אדם רואהו, אסור²⁹. אלא ישב, או יפנה אחוריו או צדו לצד עבודת כוכבים, ואחר כך יטול.

ומותר לומר לגוי³⁰ להביא לו המעות או להוציא הקוץ מרגלו כיון שבגוי לא גזרו משום מראית העין.

²¹ הלכות עכו"ם פ"ג ה"א ג

²² רמב"ם פ"ו עכו"ם הלכה ח'

²³ הוריות ד' א' ועיין בפי"מ שם פ"א מ"ג:

²⁴ בקרית ספר כתב דהמעם שהחייב טפי בע"ז "שהרי השתחוה לע"ז בדרך השתחויתם". ובמנ"ח הקשה דלפ"ז פטור שלא כדרכה והוכיח מדברי הרמב"ם דחייב אף שלא כדרכה, ועיין באו"ש הכא ועיין בתשב"ץ (ח"ג סי' שט"ו) "והמעם משום דבע"ז אתולדות עבודה מיחייב וה"נ חייב משום תולדת השתחואה". ולפ"ז ברור דחייב שלא כדרכה כיון דהוה תולדת השתחויה, ועיין תוספתא סנהדרין (פ"י ה"ב) ועפ"ז מיושב מקורו של הרמב"ם: ²⁵ עיין מ"ב סי' קל"א ס"ק מ':

²⁶ אע"ג שהמשתחוה לה' על האבנים המפוצלות בלא פישוט ידים ורגלים אינו לוקה משום מה שנאמר: (בהר פכ"ו פס' א') "ואבן משכית לא תתנו בארצכם" אלא מכין אותו מכת מרדות, (כמו שיבואר במצות לא תעשה י"ב) לעבודת כוכבים אינו כן.

²⁷ יו"ד סי' ק"ג סעי' ב' ובש"ך ס"ק א'

²⁸ ולכאורה אם אינו ברגלו אלא בירכו, או נתפזרו מעות על ספסל או שולחן יהיה מותר לשוח ליטלם אבל לפמ"ש"כ לקמן דאיסורו משום דנראה כמשתחוה לכבדו א"כ אסור אפי' בלא כבישת פניו בארץ וצ"ע:

²⁹ כתוב בהגהת פרישה, "ולפי מאי דקיימא לן דכל דבר שאסור משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור ה"ה כאן:

³⁰ מנחת חינוך מצוה כח אות ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ג. מעיין המושך ... פרצופות המקלחין מים לכרכין לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים

פרצופים³¹ המקלחים מים בפני עבודת כוכבים, לא יניח פיו על פיהם וישתה³², מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים. אבל שלא בפני אלילים שרי, והמחמיר אפילו שלא בפני אלילים תע"ב.

שרים³³ או כהנים שיש להם צורת עבודת כוכבים בבגדיהם, (כגון שתי וערב) או שנושאים צורת חמה לפנייהם כדרך הגמונים, אסור להשתחות³⁴ להם או להסיר הכובע לפנייהם, רק בדרך שאינו נראה, כמו שנתפזרו מעותיו, או שיקום לפנייהם קודם בואם. וכן יסיר הכובע וישתחוה קודם בואם, ויש מקילין בדבר, הואיל וידוע שגם העובדים עבודת כוכבים אינם מסירים הכובע או משתחווים לעבודת כוכבים, רק להשר.

ד. כיוצא בו לא יניח פיו על סילון וישתה מפני הסכנה

הרבה דברים³⁵ אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, והם מכלל (דברים ד פסוק ט) השקמך לקי ושמך נפשך מאד וגו', ומכללם שלא יניח אדם

³¹ שם סעי' ג' ובש"ך ס"ק ב'

³² ומה שלא הוזכר לא ברמב"ם ולא בשו"ע דין מעיין המושך עיין באחרונים שהוא מכ"ש שאם פרצופים אסור שאין בו השתחוויה כ"ש מעיין שיש בו השתחוויה.

³³ שם

³⁴ לכאורה לפי מה שנתבאר לעיל דהשתחוויה היינו דווקא ככובש פניו לארץ ה"ה כאן, וא"כ אם אינו אלא בכפיפת ראשו מותר, וכ"כ בדרכ"ת שם ס"ק י"א גבי יהודי שיש לו שותפות עם גוי ולגוי יש שתי וערב תלוי בפתח המרתף, "דכל שאינו כופף ראשו וקומתו כנראה שהוא משתחוה מותר לכנוס ולצאת", אמנם צ"ע דאפי' דרך עבודתם לשתי וערב הוא השתחוויה אפי' בלא כבישת פניו בארץ וצ"ע, אמנם אפי' דכל איסורו אינו משום איסור השתחוויה דד' עבודות אלא משום דנראה כמכבד לע"ז, דאם משתחוה דרך כבוד חייב משום ולא תעבדם אפי' אם אינו כובש פניו בארץ וכמנפף ומנשק ברמב"ם שם ה"ו, והראיה דבתרוה"ד קצ"ז דהוא מקור דין זה דין גם לענין הסרת הכובע, ומוכח מדבריו דזה ודאי אינו אלא משום דרך כבוד, ועיי"ש בדרכ"ת ס"ק י"ב דאסור לפתוח חלונות כנגד עכו"ם שאם יפתח יהיה נראה כמשתחוה, ושם ודאי אין כובש פניו בארץ, ועיי"ש סי' קמ"א ס"ק י' שכתב בשם בית הלל דאסור להשתחוות במודים כשעכו"ם בא כנגדו עם שתי וערב.

³⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ תכז ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

פיו על הסילון – צינור מחובר בקרקע – המקלח וישתה, שמא יבלע³⁶ עלוקה³⁷ והוא אינו רואה. ודוקא אם יש לחוש שיבלע שרצים המזיקים³⁸.

ה. כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור

כבר התבאר במסכת שבת דף קמו: וביצה דף ט. שכל³⁹ דבר שאסרו חכמים מפני הרואים שיחשבו שעשה איסור תורה⁴⁰, אסור גם בתוך ביתו אפילו בחדר פנימי שאין מי שיראה.

לפיכך מה שהתבאר לעיל שישב לו⁴¹ קוץ ברגלו בפני עבודת כוכבים, או נתפזרו לו מעות לפניו, לא ישוח להסיר הקוץ וליטול המעות, מפני שנראה כמשתחוה לה, הוא אפילו אין שום אדם רואהו, אסור⁴².

³⁶ כמבואר בגמ' להלן

³⁷ פ' תולעת קטנה המצוייה במים ושהיא נופלת על הבשר ניתלת בו ומוציאה את הדם וכל זמן שהיא מוצעת היא נתמלאת מן הליחה שהיא מוצעת ומתנפח' עד שתהא כמו חבית קטנה וכשארם בולעה בתוך המים מוצעת הליחה שבמעייו ומתגדלת במעייו ונמצא כריסו צבה. באר הגולה שם ועיין הרפואה כהלכה ביאורים ובירורים חלק ד: דיני החולה, שער ו: מחלות, סימן א: כללי פרק ב הערה [40] עלוקות שכמויות הדם הנאכלות על ידי העלוקות הן יחסית עצומות, כאשר עלוקה מגדילה את משקל גופה פי 7 – 9 לאחר "ארוחת" דם. המציצה מבוצעת על ידי פציעת עור הקורבן באמצעות לסתות משוננות, והפרשת רוק המכיל חומר נוגד קרישה בשם הירודין. חומר זה הוא מעכב הקרישה החזק ביותר המצוי בטבע. ידועים כמה מאות מינים של עלוקות. המין הידוע ביותר הוא העלוקה הרפואית, הניזונה מדם אדם, ושימשה בעבר למטרות רפואיות להקות דם. ישנן עלוקות הגורמות נזק רציני לאדם, כגון עלוקת היאור, שיכולה להיצמד עמוק בתוך בית הבלעיה ולגרום לחנק, או שיכולה להיצמד לעיניים ולגרום נזק.

³⁸ חכמת אדם שער איסור והיתר כלל סח סעיף ד

³⁹ שו"ע ונו"כ שא מה

⁴⁰ הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שיסברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושאר אחרונים. מ"ב שם קסה וכן בבב"ל רנב א ד"ה מבעו"י התיר "אם הא"י השאיר חפץ אצלו ובא בלילה ללקחו נראה דיש להקל בשעת הדחק ליתן לו אפילו אם איננו אלם דכיון שהאיסור הוא רק משום מראית עין אין להחמיר בזה שהוא רק חשד איסור דרבנן במקום שאין רואין"

⁴¹ יו"ד סי' ק"נ סעי' ב' ובש"ך ס"ק א'

⁴² כתוב בהגהת פרישה, "ולפי מאי דקיימא לן דכל דבר שאסור משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור ה"ה כאן:

תרימות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וכן מה שהתבאר שפרצופים⁴³ המקלחים מים בפני עבודת כוכבים, לא יניח פיו על פיהם וישתה, מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים, אפילו אין שום אדם רואהו, אסור⁴⁴.

ו. משום דליכא סכנה אבל מעיין דאיכא סכנה דאי לא שתי מיית אימא לא צריכא

י"א⁴⁵ שהגם שאינו אסור אלא מפני מראית העין, כגון בדין פרצופות או קוץ הנזכרים, אף אם יש סכנה בדבר שימות אם לא ישתה, בכל זאת יהרג, ואל יעבור וישתה. וי"א⁴⁶ שכיון שאינו אלא איסור מראית העין מותר לשתות ואין בזה משום יהרג ואל יעבור. אבל אם רק אפשר לבא לידי סכנה ואין הסכנה ברורה אסור⁴⁷.

דף יב:

ז. לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני ... סכנת עלזקה

⁴³ שם סעי' ג' ובש"ך ס"ק ב'

⁴⁴ דרכ"ת שם ס"ק ח', דמ"ש מישב לו קוץ דכל שמשום מרה"ע אסור אף בחדרי חדרים:

⁴⁵ בביאור הגר"א שם ד הביא לשון הר"ן מדאמרינן אבל מעיין כו' משמע דאפילו במקום סכנה אסור ואפילו אין אדם רואהו וה"ז בכלל מותרפאין כו' מיהו עיר שיש בה עבודת כוכבים דאסור לילך לשם מפני שנראה כהולך לעבודת כוכבים מסתברא דבמקום סכנה מותר ואפשר עוד דאף במעין מותר במקום סכנה והא דאמרינן מאית ל"ד אלא שאפשר לבא לידי סכנה שאם לא ישתה עכשיו שמא ימות בצמא קודם שימצא מים ודבריו דחוקים וכ"כ הטור כאן בהדיא ואפילו אי מאית אי לא שתי וכ"כ הרשב"א הביאו הטור בס' קמ"ט וכ' הרשב"א ומשום הך טעמא דחשדא כו' ואפילו על פ"נ אסור ליכנס לשם כדאמרינן גבי מעיין כו' וכ"ז שלא כדברי הר"ן וכן אמרינן בסנהדרין ע"ה א' בשלמא כו' ואף על גב דסיפור עמה מדרבנן בעלמא לדעת הרמב"ן וש"פ. ועי' בס' מקור מים חיים שהביא דברי הגר"א ודחה ראייתו והביא ראיה דעיקר כדעת הר"ן להקל עיין שם

⁴⁶ רמ"א שם סעי' ג מהר"ן כאן.

⁴⁷ גלי מהרש"א שם מהר"ן וכ"ה בשלטה"ג ודוקא בנראה כעובד, אבל בנראה כהולך, כגון עיר שיש בה יריד הנזכר לעיל ריש סימן קמ"ט, יש לומר דגם בליכא סכנה ודאית שרי, שם בהר"ן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

כבר התבאר שהרבה דברים⁴⁸ אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, והם מכלל (דברים ד פסוק ט) השמר לך ושמר נפשך מאד וגו', ומכללם שלא ישתה מן הנהרות והאגמים בפיו, ולא בידו אחת מפני שממהר וזורק לפיו ואינו בודק⁴⁹, ושמא יבלע עלוקה⁵⁰ אבל בשתי ידיו יכול לעכבם ולעיין בהם, ובליילה⁵¹ אסור בכל ענין שאינו רואה. ולהלן יבואר מעם נוסף.

ח. הכולע נימא של מים מותר להחם לו חמין בשבת

מחללים שבת⁵² גם באיסורי תורה להציל אדם שבלע עלוקה שהרי הדבר פיקוח נפש.

ט. לא ישתה אדם מים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני ...

סכנת שברירי ואם צחי ... אי אינא אחרינא בהדיה

ליתרייה ולימא ליה צחינא מיא ואי לא נקרקש בנכתמא

אחצבא ונימא ... בכסי חיורי

⁴⁸ שו"ע ונו"כ חו"מ תכז ט רמ"א יו"ד קמז ה

⁴⁹ שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף ד

⁵⁰ עיין פר"ח יו"ד שם פירש רש"י [ד"ה] בידו אחת ממהר וזורק בפיו ואינו בודק אבל בשתי ידיו יכול לעכב ולעיין ע"כ. ולא מצינן לפרושי כמו שכתב הרמב"ם דבליילה מיירי, דאם כן מאי איריא בידו אחת אפילו בשתי ידיו אסיר דהא אינו רואה, ולכן נראה דברייתא מיירי ביום ואף על פי כן לא ישחה וישתה בפיו או לזרוק ביד אחת לפיו, אבל בשתי ידיו שרי, ומכל מקום הדין דין אמת מה שכתב הרמב"ם דבליילה בכל גוונא אסיר. ועיין ערך שי חו"מ שם שהקשה קשה לי חדא, תיפוק ליה דאסור משום שרץ המים בבארות ואגמים דאסור גם כשלא פירש מהמים כדאיתא ביו"ד סימן פ"ד [ס"א]. ועוד בפרק קמא דעבודה זרה [י"ב ע"ב] איתא, ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה. ובש"ס י"ל דרישא באמת אסור בלאו הכי, רק על דמו בראשו סיים מפני הסכנה. ועל כל פנים משמע שם דגם ביום אסור, ולמה השמיט רמב"ם ושו"ע איסור דבידו אחת. אחר כך מצאתי בכנסת הגדולה יו"ד [סימן פ"ד] עמד בזה ומוצאו מצא חיים. והנזהר תבא עליו ברכת טוב בצדקתו יחיה.

⁵¹ צ"ע דעת הרמב"ם בזה, דבש"ס עבודה זרה י"ב [ע"ב] מחלק להו לתרוייהו, ובליילה החשש משום סכנת שברירא ובסילון הטעם משום עלוקה, והרמב"ם [פ"א מרוצח ושמירת הנפש ה"ו] מערב להו. ועוד דבש"ס [שם] מחלק בין ידו אחת לשני ידיו, והרמב"ם [שם] אינו מחלק. וצריך לומר דזה כוננו במה שכתב בליילה ר"ל באופן שאינו נראה. והוא הדין במהדק בשיניו סגי, ע"י הגהות ר"ג ליפשיץ שם. וגם בלא זה הקשה הכנסת הגדולה [יור"ד סי' פ"ד] דתיפוק ליה דאסור משום שרץ המים בבארות ואגמים, דאסור גם כשלא פירש מהמים. וזה יש ליישב ואין כאן מקומו.

⁵² שו"ע או"ח שכח ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

כבר התבאר במסכת פסחים דף קיב. שיש שחוששים שלא ישתה בלילה מן הנהרות והאגמים אפילו מים מסוננים שאין חשש עלוקה הנזכר⁵³ משום סכנת שברירי והיא מכת סגורים.

ואפילו ביום צריך לשפוך מעט מן המים קודם שישתה לפי שיש מים הרעים ששתו מהם השדים בנהר וזו רפואתם. ובזמן הזה נהגו להקל בזה.

יש להזהר⁵⁴ שלא לשתות מים בעת התקופה מחשש סכנה, דהיינו חצי שעה קודם התקופה, וחצי שעה לאחריה, וכן המנהג בארץ ישראל, ובשאר מקומות. והיה המנהג בירושלים שמכריזים בבתי הכנסת בשבת שלפני התקופה ולהודיע שהתקופה נופלת ביום פלוני שעה פלונית. וראוי להדפיס בלוחות השנה להודיע על כך. וכתבו האחרונים שיש לתת ברזל בתוך המים בשעת התקופה, ואין להחמיר אלא במים, אבל בשאר משקים אין לחוש.

י. עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמים המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות מותרות

עיר שיש⁵⁵ בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות המעוטרות אסור ליהנות בהן בכל מה שבתוכן מפני שחזקתן שבגלל עבודת כוכבים נתעטרו, ויעלו מכס לעבודה זרה, ושאינן מעוטרות מותרות בהנאה. ויבואר עוד להלן דף יג. בעזה"ת

⁵³ רש"י [שם ד"ה שברירי] פירש דלא גרסינן הכא מן הנהרות דהוא הדין נמי מן הכלים, אבל בתוספות נד"ה לא] כתבו דגרסינן בהך דשברירי מן הנהרות ומן האגמים, וכי תימא למה לי משום סכנת שברירי תיפוק ליה משום סכנת עלוקה, ויש לומר דאיצטריך אף למי שמסנן המים דמשום עלוקה ליכא ומשום שברירי איכא, ואם כן צריך ליהדר דבכל גוונא לא ישתה כלל מן הנהרות ומן האגמים בלילה. פר"ח יו"ד שם ט וכ"כ בשו"ע הרב שם

⁵⁴ רמ"א שם והליכות עולם חלק ז' עמוד קפג
⁵⁵ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ט הלכה יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

